

Sygn. akt VI ACa 1073/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Barbara Godlewska -Michalak

Sędzia SA – Wanda Lasocka

Sędzia SA – Małgorzata Manowska (spr.)

Protokolant: – sekr. sądowy Ewelina Murawska

po rozpoznaniu w dniu 17 stycznia 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. N. i K. N.

przeciwko (...) Sp. z o.o. w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 28 maja 2012 r.

sygn. akt XX GC 392/11

I zmienia zaskarżony wyrok:

1) w punkcie pierwszym w ten sposób, że zasądza od (...) Sp. z o.o. w W. na rzecz Z. N. i K. N. solidarnie kwotę 312.141 (trzysta dwanaście tysięcy sto czterdzieści jeden) zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 17 marca 2011 r. do dnia zapłaty,

2) w punkcie drugim w ten sposób, że zasądza od (...) Sp. z o.o. w W. na rzecz Z. N. i K. N. solidarnie kwotę 22.808 (dwadzieścia dwa tysiące osiemset osiem) zł tytułem zwrotu kosztów procesu,

II zasądza od (...) Sp. z o.o. w W. na Z. N. i K. N. solidarnie kwotę 21.008 (dwadzieścia jeden tysięcy osiem) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 1073/12

UZASADNIENIE

Z. N. i K. N. wniesli pozew o zasądzenie na ich rzecz od pozwanego (...) spółki z o. o. w W. kwoty 312.140,66 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 17 marca 2011 roku do dnia zapłaty oraz kosztów postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) spółka z o. o. w W. wnosił o oddalenie wytoczonego przeciwko niemu powództwa w całości.

Wyrokiem z dnia 28 maja 2012 roku Sąd Okręgowy w Warszawie powództwo oddalił.

Sąd Okręgowy ustalił, że Z. N. i K. N. , w ramach prowadzonej działalności gospodarczej pod nazwą Biuro Usług (...) s.c. w E., jako korzystający zawarli w dniu 18 kwietnia 2008 roku z (...) umowę leasingu nr (...), której przedmiotem był autobus turystyczny marki (...), rok produkcji 2008. Integralną częścią umowy były Ogólne Warunki Leasingu (dalej: OWL).

Zgodnie z treścią §3 umowy, w brzmieniu ustalonym aneksem nr (...) z dnia 21 kwietnia 2008 roku ubezpieczenie przedmiotu leasingu należało do obowiązków korzystającego.

W treści aneksu nr (...) z dnia 21 kwietnia 2010 roku strony unormowały szczegółowo obowiązki korzystającego w zakresie obowiązku ubezpieczenia przedmiotu leasingu. Zgodnie ust. 2.11 finansujący w wystawionej przez ubezpieczyciela polisie miał figurować jako ubezpieczony.

Z. N. i K. N. zawali umowę ubezpieczenia przedmiotu leasingu w zakresie odpowiedzialności cywilnej i auto - casco z (...) S. A. w W. przy uwzględnieniu przysługujących im zniżek.

W dniu 04 grudnia 2010 roku przedmiot umowy leasingu uległ szkodzie całkowitej. Szkada została zlikwidowana przez (...) S.A., który przyznał (...) i wypłacił mu tytułem odszkodowania kwotę 465.534,20 złotych. (...) zbył pozostałości przedmiotu leasingu za kwotę 55.000,00 euro.

W dniu 09 lutego 2011 roku (...) wystawił na rzecz Z. N. i K. N. notę obciążeniową, obejmującą wszystkie pozostałe do zapłaty raty leasingowe z tytułu umowy leasingu z dnia 18 kwietnia 2008 roku w wysokości 371.743,54 złotych. Następnie w dniu 23 lutego 2011 roku, wobec dokonanej przez ubezpieczyciela wypłaty odszkodowania, wystawił na powyższą kwotę notę uznaniową.

W dniu 03 marca 2011 roku Z. N. i K. N. wezwali (...) do zapłaty kwoty 312.140,66 złotych z tytułu rozliczenia umowy leasingu.

Zdaniem Sądu Okręgowego roszczenie było niezasadne i podlegało oddaleniu w całości.

Sąd I instancji zauważył, że przepisy Kodeksu Cywilnego dopuszczają możliwość dowolnego uregulowania przez strony umowy leasingu kwestii ubezpieczenia przedmiotu leasingu - art. 709⁶ k.c. W okolicznościach niniejszego przypadku strony ustaliły, iż obowiązek ubezpieczenia przedmiotu leasingu przez cały czas trwania umowy będzie obciążał korzystającego - §7 ust. 1 OWU w brzmieniu ustalonym aneksem nr (...) do umowy. W punkcie zaś 2.11 przedmiotowego aneksu wskazano zaś, iż w polisie ubezpieczeniowej finansujący będzie figurował jako ubezpieczony.

Zdaniem Sądu Okręgowego oznacza to, iż powodowie jako korzystający mieli obowiązek ubezpieczyć przedmiot leasingu, jednakże nie na swoją rzecz, a na rzecz finansującego. Stroną umowy ubezpieczenia mieli być powodowie (ubezpieczający) oraz ubezpieczyciel, zaś umowa ta miała być zawarta na cudzy rachunek - (...), który w tym stosunku prawnym pozostawał ubezpieczonym - art. 808 k.c. Zgodnie z zapisem §1 zdanie drugie wskazanego artykułu ubezpieczony może nie być imiennie wskazany w umowie. Tak też postąpili powodowie zawierając z (...) stosowną umowę ubezpieczenia.

W przekonaniu Sądu I instancji fakt, iż w treści wystawionej przez ubezpieczyciela polisy widnieją również dane powodów jako posiadacza pojazdu powyższych ustaleń nie zmienia. Powodowie istotnie - jako korzystający - byli posiadaczami przedmiotu leasingu, jednakże nie zmienia to treści zawartej z pozwanym umowy leasingu na podstawie której (...) był uprawniony do uzyskania odszkodowania w razie zaistnienia szkody w przedmiocie leasingu oraz zawartej w jej wykonaniu umowy ubezpieczenia. W tej sytuacji Sąd Okręgowy za obojętny uznał również fakt, iż

zawarta przez powodów umowa ubezpieczenia uwzględniała przysługujące im zniżki za bezszkodową jazdę. Jego zdaniem oznaczało to jedynie, iż wyliczona przez zakład ubezpieczeń składka, którą obowiązani byli uiszczać była w odpowiednim procencie niższa, nie ma to zaś żadnego wpływu na wzajemne obowiązki stron umowy leasingu i ubezpieczenia.

Tym samym Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczyciel postąpił prawidłowo dokonując wypłaty odszkodowania za utracony przedmiot umowy leasingu na rzecz pozwanego jako ubezpieczonego. Z treści art. 808 §3 k.c. wynika, iż ubezpieczony jest uprawniony do żądania należnego świadczenia bezpośrednio od ubezpieczyciela, chyba, że strony uzgodniły inaczej, zaś powodowie nie podnosili w toku postępowania w niniejszej sprawie, aby treść zawartej przez nich umowy ubezpieczenia była odmienna. Również umowa leasingu łącząca strony przewidywała uprawnienie (...) do odbioru odszkodowania w przypadku, gdyby zaistniała szkoda całkowita - ust. 2.1 postanowień dodatkowych załącznika A do umowy leasingu.

Sąd Okręgowy zauważył również, że zgodnie z art. 709⁽⁵⁾ §1 k.c. jeżeli po wydaniu korzystającemu rzecz została utracona z powodu okoliczności, za które finansujący nie ponosi odpowiedzialności, umowa leasingu wygasa. Paragraf 3 wskazanego przepisu reguluje natomiast kwestię wzajemnych rozliczeń stron umowy leasingu wskutek zaistnienia wyższego zdarzenia. I tak, jeżeli umowa leasingu wygasła z przyczyn określonych w §1, finansujący może żądać od korzystającego natychmiastowego zapłacenia wszystkich przewidzianych w umowie a niezapłaconych rat, pomniejszonych o korzyści, jakie finansujący uzyskał wskutek ich zapłaty przed umówionym terminem i wygaśnięcia umowy leasingu oraz z tytułu ubezpieczenia rzeczy, a także naprawienia szkody. Powyższe unormowania zawarte zostały również przez strony w zawartej przez nie umowie leasingu - §7 ust. 14 OWL, w którym dodatkowo wskazano, iż jeżeli suma należności przekracza kwotę odszkodowania, wówczas do zapłaty różnicy będzie zobowiązany korzystający.

Tak też postąpił pozwany dokonując z powodami stosownego rozliczenia. Naliczona przez niego kwota 371.743,54 złotych z tytułu pozostałych do zapłaty rat leasingowych nie była przez powodów kwestionowana, została zaś następnie pomniejszona o kwotę uzyskaną ze sprzedaży pozostałości oraz kwotę wypłaconą tytułem odszkodowania przez ubezpieczyciela. Ponieważ uzyskane kwoty tytułem ceny sprzedaży oraz odszkodowania były wyższe niż obciążające powodów kwoty z tytułu rat leasingowych, (...) nie żądał od powodów żadnych dopłat, co zakończyło wzajemne rozliczenia. Sąd Okręgowy wskazał, że zarówno z treści art. 709⁽⁵⁾ k.c., jak i zawartej przez strony umowy leasingu wynika obowiązek korzystającego zapłaty na rzecz finansującego różnicy pomiędzy pozostałymi do zapłaty należnościami z tytułu umowy leasingu a uzyskanymi przez finansującego korzyściami oraz kwotami z tytułu naprawienia szkody i ubezpieczenia, nie sposób natomiast jego zdaniem wywodzić, aby treść łączącego strony niniejszego postępowania stosunku prawnego uzasadniała domaganie się przez powodów spełnienia na ich rzecz przez pozwanego dochodzonego niniejszym pozwem świadczenia.

Z dokonanych przez Sąd Okręgowy ustaleń nie wynikało aby pozwany bezprawnie uzyskał jakiegokolwiek korzyści kosztem powodów, zatem nie zaistniały przesłanki do zwrotu przez niego powodom dochodzonej pozwem kwoty tytułem bezpodstawnego wzbogacenia. Wypłacone przez ubezpieczyciela odszkodowanie było należne finansującemu jako ubezpieczonemu, jemu też jako właścicielowi przedmiotu leasingu przysługiwała uzyskana kwota ze sprzedaży pozostałości. Pozwany dokonał przy tym prawidłowego rozliczenia powodów z tytułu łączącej strony umowy leasingu.

Apelacje od powyższego wyroku wnieśli powodowie zaskarżając go w całości i wnosząc o jego zmianę poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 312140,66 zł.

Powodowie podnieśli zarzuty:

1. naruszenia prawa procesowego w postaci art. 233 k.p.c. poprzez błędną ocenę zebranego materiału dowodowego wyrażającą się w uznaniu iż:

a) wypłacone przez ubezpieczyciela odszkodowanie było należne pozwanemu jako ubezpieczonemu

b) pozwany był właścicielem przedmiotu leasingu i to jemu przysługiwała uzyskana kwota ze sprzedaży pozostałości przedmiotu leasingu

c) pozwany dokonał prawidłowego rozliczenia powodów z tytułu łączącej strony umowy leasingu

d) powodowie mieli obowiązek ubezpieczenia przedmiotu leasingu na rzecz pozwanego

2. Naruszenie prawa materialnego w postaci art. 709⁵ k.c. poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, iż skoro (...) sp. z o.o. mógł żądać od Z. i K. N. natychmiastowego zapłacenia wszystkich przewidzianych w umowie a niezapłaconych rat, pomniejszonych o korzyści, jakie finansujący uzyskał wskutek ich zapłaty przed umówionym terminem i wygaśnięcia umowy leasingu oraz z tytułu ubezpieczenia rzeczy, a także naprawienia szkody, to powodowie nie mają prawa żądać od pozwanego różnicy w wypłacie kwoty uzyskanej przez pozwanego ze sprzedaży pozostałości po przedmiocie leasingu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd I instancji nie dokonał prawidłowej interpretacji przepisu art. 709⁵ k.c. oraz postanowień łączącej strony umowy leasingu i aneksów do niej. Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego z łączącej strony umowy, a w szczególności z aneksu nr (...) z dnia 21 kwietnia 2010 roku, nie wynika, że powodowie byli zobowiązani do ubezpieczenia przedmiotu leasingu na rzecz pozwanego z zastrzeżeniem, bezwarunkowej wypłaty na jego rzecz całej kwoty ewentualnego odszkodowania za szkodę na pojeździe.

Postanowienia umowy leasingu łączącej strony należy interpretować łącznie z przepisami tytułu XVIII⁽¹⁾ Kodeksu Cywilnego, zatytułowanego „Umowa Leasingu”. Wpływ na umowę leasingu i wzajemne rozliczenia między jej stronami, zdarzenia w postaci utraty przedmiotu leasingu reguluje przepis art. 709⁽⁵⁾ k.c. Przepis ten znajduje odpowiednie zastosowanie w przypadkach gdy doszło do szkody całkowitej na przedmiocie leasingu. Zgodnie z jego paragrafem trzecim jeżeli umowa leasingu wygasła z przyczyn określonych w § 1 (po wydaniu korzystającemu rzecz została utracona z powodu okoliczności, za które finansujący nie ponosi odpowiedzialności), finansujący może żądać od korzystającego natychmiastowego zapłacenia wszystkich przewidzianych w umowie a niezapłaconych rat, pomniejszonych o korzyści, jakie finansujący uzyskał wskutek ich zapłaty przed umówionym terminem i wygaśnięcia umowy leasingu oraz z tytułu ubezpieczenia rzeczy, a także naprawienia szkody. Przepis ten określa górny zakres żądań jakie finansujący może wysunąć w takim przypadku wobec korzystającego. Zakres ten odpowiada wynagrodzeniu należnemu finansującemu (raty leasingowe), a także szkodzie jaką w związku z wygaśnięciem umowy poniósł. Z tym, że w zakresie rat leasingowych ustawodawca wprowadził ograniczenie, że obowiązek ich pokrycia w takim przypadku ulega ograniczeniu o korzyści jakie finansujący uzyskał wskutek ich zapłaty przed umówionym terminem i wygaśnięcia umowy leasingu oraz z tytułu ubezpieczenia rzeczy. Przepis ten nie przewiduje zaś generalnego uprawnienia finansującego do odbioru wszelkich kwot wypłaconych tytułem odszkodowania w związku z utratą przedmiotu leasingu.

Z umowy leasingu łączącej strony wynika, że strony nałożyły na siebie w takim przypadku podobne obowiązki, z tym że przewidziano w nich dodatkowo, że korzystający będzie musiał uiścić także na rzecz finansującego wartość wykupu przedmiotu leasingu lub opłatę za przeniesienie własności (§ 7 pkt 14 OWL). Ponadto wyraźnie w niej zaznaczono, że należności z tytułu niezapłaconych rat oraz wykupu przedmiotu leasingu zostaną pomniejszone o kwotę odszkodowania wypłaconego przez ubezpieczyciela, do wysokości tych należności (również § 7 pkt 14 OWL). W umowie łączącej strony nie zawarto innych postanowień dotyczących osoby uprawnionej do otrzymania odszkodowania. W ten sposób strony wyraźnie zastrzegły, że ewentualne kwoty uzyskane z tytułu odszkodowania finansujący będzie mógł przeznaczyć jedynie na pomniejszenie w/w należności przysługujących mu od korzystającego.

W szczególności brak jest jakiegokolwiek postanowienia umownego przewidującego uprawnienie pozwanego do zatrzymania całej kwoty odszkodowania, także w zakresie w jakim przewyższa ono kwoty należne mu od powodów.

Analogicznie strony uregulowały kwestię kwot uzyskanych z tytułu wykupu lub sprzedaży wraku pozostałego po przedmiocie leasingu (por. § 7 pkt 15 OWL).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w tej sytuacji brak jest podstaw do przyjęcia, że pozwany był uprawniony do otrzymania całej kwoty odszkodowania za szkodę na przedmiocie leasingu. Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego zapisy umowy, a konkretnie aneksu nr (...) do niej, przewidujące, że w polisie ubezpieczeniowej finansujący ma figurować jako „ubezpieczony”, nie mogą zostać w swych skutkach zrównane z rozszerzeniem jego uprawnienia na otrzymanie całej kwoty odszkodowania, wbrew postanowieniom Ogólnych Warunków Leasingu, przewidującym jak wyżej wskazano, otrzymanie przez niego odszkodowania jedynie do wysokości kwot należnych mu od powodów. Obowiązek wskazania w polisie finansującego jako ubezpieczonego należy w tym przypadku jednoznacznie rozumieć jako zabezpieczenie spełnienia zapisów OWL w zakresie przeznaczenia środków uzyskanych z odszkodowania.

Należy tu zauważyć, że to powodowie ubezpieczyli przedmiot leasingu i to oni płacili składki z tytułu ubezpieczenia, trudno więc w tym przypadku uznać, aby pozwany pomimo iż nie przewidywała tego umowa łącząca strony, był uprawniony do otrzymania całego odszkodowania wypłaconego z tytułu utraty pojazdu. Bez znaczenia pozostaje tutaj fakt, że w trakcie trwania umowy leasingu to on pozostawał właścicielem jego przedmiotu. Uregulowania dotyczące rozliczenia odszkodowania określają obowiązki i prawa stron już po wygaśnięciu umowy leasingu i po utracie jego przedmiotu, bez znaczenia pozostaje zatem dla nich to kto w trakcie trwania umowy był właścicielem przedmiotu leasingu.

Na marginesie powyższego należy jeszcze zauważyć, że skoro zgodnie z w/w § 7 pkt 14 OWL powód był zobowiązany do zapłaty pozwanemu po wygaśnięciu umowy także wartości wykupu, to uznanie iż w takiej sytuacji pozwanemu należy się także całe odszkodowanie z tytułu utraty przedmiotu leasingu, naruszałoby zasadę ekwiwalentności świadczeń. W ten sposób pozwany otrzymałby nie tylko wszystkie raty leasingowe oraz kwotę z tytułu wykupu przedmiotu leasingu ale także odszkodowanie wypłacone z tytułu jego utraty. Jeśli pozwani zostali zobowiązani do zapłaty kwoty wykupu przedmiotu leasingu to jednocześnie musiał nastąpić skutek w postaci przejścia na ich rzecz wszelkich roszczeń do pozostałości po przedmiocie leasingu oraz odszkodowania z tytułu jego utraty.

Reasumując, w ocenie Sądu Apelacyjnego kwota odszkodowania z tytułu szkody na przedmiocie leasingu oraz kwota uzyskana z tytułu sprzedaży jego pozostałości, była należna pozwanemu jedynie do wysokości rat leasingowych oraz kwoty wykupu pojazdu. W pozostałym zakresie winna ona zostać wypłacona powodom. Jej zatrzymanie przez pozwanego stanowiło bezpodstawne wzbogacenie w rozumieniu przepisu art. 405 k.c. Tym samym należało zasądzić od powoda kwotę 312.141,00 zł, która to kwota odpowiada sumie pieniędzy jakie pozwany uzyskał z tytułu odszkodowania i sprzedaży wraku, ponad kwotę należną mu od pozwanych w związku z wygaśnięciem umowy leasingu.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny orzekł jak na wstępie, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., rozstrzygnięcie o kosztach postępowania opierając na przepisie art. 98 k.p.c.